

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)

28 august st. v.

9 septembre st. n.

Ese in fiecare duminică

Redacțiunea:

Strada principală 375 a.

Nr. 35.

ANUL XXX.

1894.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Milogul.

(Fine.)

Raluca incremenise; nu i se vedea decât jumătate fața poleită de lumina gălbue a jerăgăului. Căliman se aruncă în grópa din care bătea la nicovală, drept în ochii milogului, — și ștergându-și nădușela neagră de pe frunte, inhăță códa unui baros, bolovăni ochii sei roșii, și se resti, aruncându-și un pumn în peptul seu gol și përos;

— Ce bani ai căpătat, că-ți bat limba pe nicovală!

Capul Milogului spënzurá într'o parte a căruțului. Tot trupul lui e o mână de carne galbenă-vinețfe; dela coșul peptului la vale-i innumeră cóstele; picioarele îi sânt tăete de sus, iar în locul lor: doue răni închise, cărpite petec de petec. Niște bețe subțiri îi sânt mânele cu degetele ascuțite, lungi și murdare. În tot acest ciolan de carne nu trăiá decât capul: murise tot afară de el. Și ochii sei mari, negrii, plânsi, cu genele sumese până la frunte, priviau adânc și blând, fără clipire. Pe fruntea sa ca sideful i se rotocoliau inelele părului negre ca păcura, cu lumini argintii. Pe buze îi in-

cremenise un suris îndurător ca al unui copil care viséză.

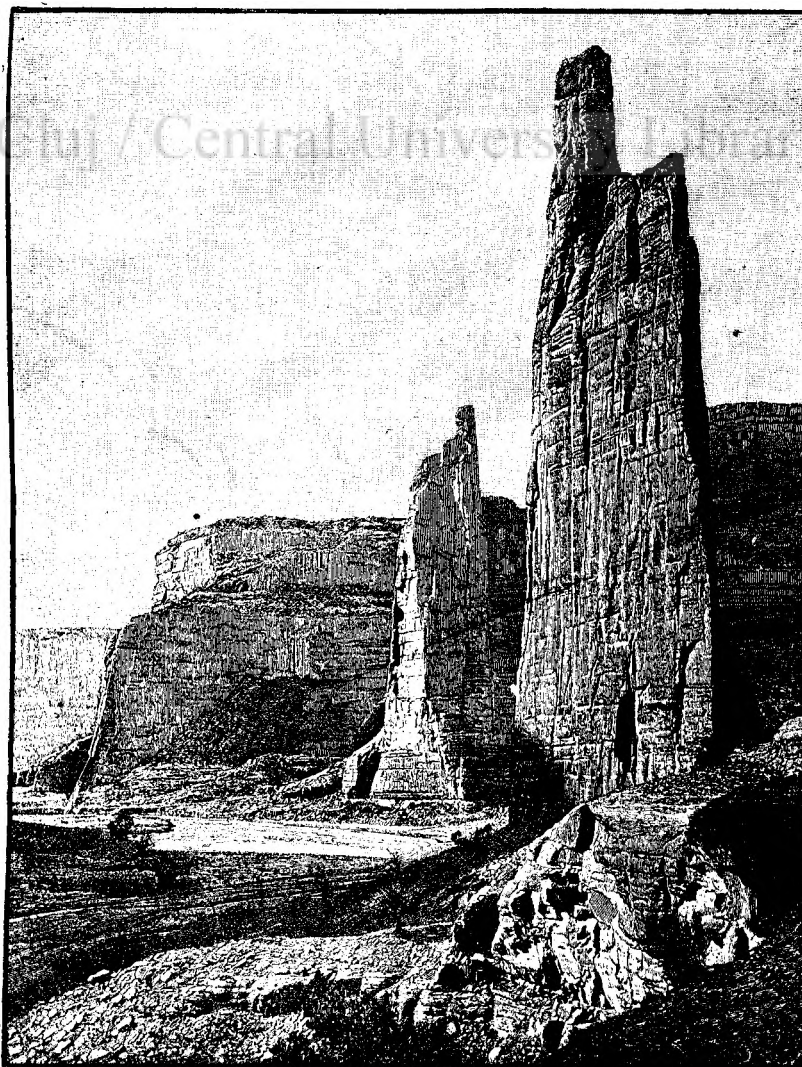
— Spune, — strigă Căliman aprins de bețe, de dogóre și de o ură pe care nu mai erá stăpân, ură ce-l ardea d'alungul peptului, — cum ți-a fost cântecul ăl nou? Cum ți-a mers tãrgul?

Și când Spida, fetița care se inhămá la cărucior, vëdú pe tat-seu ridicându-se din grópa; o șterse la fugă, iar Milogul oftá, închise ochii și intinse mânilor cruce pe dricul căruciorului. Lacrămile i se rostogoliră pe obrajii sei albi-gálbenii. Erá un chip turnat în cëră limpede. Părea un Crist brun trântit în niște sdrențe murdare.

— Oh! tãrgul e reul dișe blajin Milogul. E reu de tot, că ómenii sânt bine îmbrăcați. Trebuie să fii frumos, voinic, întreg și bine îmbrăcat ca să-ți dea de pomană cei bogăți.

Și deschidënd ochii mari și bășicați cu lacrimi, își redemá vióra de pept, și urmá cu un glas cald și bun!

— Ómenii din tãrg trec repede; au treburi multe; n'au vreme să-și deschidă punga. D'a surda le cânți. Am cântat, am plâns, am intins mâna și ómenii au trecut. Cari nu te vëd se duc, cari te vëd spun câte ceva, ș-acoperá ochii, s'abat în lături, dau din umeri și se duc cărduri vesele pe doue picioare.

DIN AMERICA DE SUD.

Am mitogit până mi s'a stins glasul. Am răbdat zgîrcenia și vorbele până n'am mai putut. Treceau doi ênși; unul și-a abătut privirea în lături, celalalt i-a șoptit:

— Să nu-l crești, are picioarele în pac.

Și i-am spus cu amarul în gât:—

— Vin de le răscolește.

Trecea o cocónă. A băgat mâna în buzunar și a scos-o gólă.

— A! ce murdar!

I-am respuns, cu lacrimile în ochi:

— Cine n'ar vré să fie curat?

Un tinér spunea cu scârbă tovarășului:

— Uhl cum cere!

— Cer fin' că n'am; decă-aș avé, aș da!

O fetiță, gătită ca o sorcovă, a șoptit mă-sei:

— Ce ochi negri! Ce ochi mari!

— Ți-i vënd p'un ban.

Ș-un domn voinic și rumen, jucându-se cu lanțul de aur, mi-a ȓis în față:

— Ce urît el!

— Inchide ochii și dă-mi.

În Căliman se aprinse mânia și rachiul. Fața sa arșă îngălbeni. Scrișni dinții, aduse barosul cu amêndoué mânile, și învêrtindu-l pe d'asupra milogului, ȓise năuc:

— Mai bine-ți zdrobiam capul decât gionatele.

Raluca lasă fólele cari își pufuiră lung cea din urmă răsufulare, se repeđi asupra lui Căliman, îl inhață d'o mână, pe când el cu cealaltă repeđi barosul în dricul căruciorului strigând:

— Ce-mi folosește stîrvul ăsta!

Căruciorul se rêsturnă și Milogul se rostogoli cu fața în jos. O mână i s'afundă în mormanul de jeratec; el și-o trase repede fără a crăcni vr'un cuvânt.

Raluca se luptă cu Căliman ce strigă fără a mai vedé înaintea ochilor:

— Se cêrtă cu ómenii. Nu șcie să céră. Lasă-me, uite, lasă-me, să-mi murez inima cu carnea lui. Măcar odată... măcar odată să dau...

După câteva imbrânceli, Raluca izbuti a da pe ușe afară pe Căliman. Țiganul se impletici în noroi, dibuî zidul, ajuns la talpa prispei, se împiedică și căđu lat cu fața în sus. Bolborosi de câteva ori «măcar odată să dau» — apoi pârându-i-se că se dărimă casa pe el, de frică, închise ochii și adormi.

Raluca lungise iarăș pe bietul Milog în căruciorul seu și plecase repede să-și vedă de copil, căci se speriasse din somn și țipă cât îl luă gura.

Milogul erá singur, pe rótele cari-i călcău pe inimă când se învêrtiau, în adêpostul seu obicînuit în care-și zobiá mintea și-și plângea chinul. Capul lui mare, slab și frumos, se învêrtește, ca prins de friguri, în fusul subțire al gâtului. Și cât de sfânt și frumos pare la lumina galbenă a jarului care se stînge. Cu ochii închiși, cu nasul subțire și nările curmate de durere, cu buzele mici și strînse una într'alta, cu cele doué șiróe de lacrimi cari i se rostogolesc de sub pleópe până pe pept, ai jură că e un cap de móște care plânge. În mintea lui de nefericit tóte-i s'amestecă, s'afundă, se sting pe lângă dorul d'a puté umblá. Ah! cum ar plecă de cum ar mijí diua! Cum ar fugi! Cum s'ar duce ca vântul fără a se mai uitá îndêrét. Și-ar suí munți, ș-ar coborí văi, fără a fi tirít pe róte; și n'ar mai cântá cu vióra; mâni nu i-ar trebui: cu mânile nu umbli. În góna lui de nebul, ar inchide ochii; ochi nu i-ar trebui: cu ochii nu umbli!

Și așá de vie îi fu inchipuirea, încât surîse, des-

chise ochii repede, se sbuciumă pe loc și bânănâi mâ-nile intocmai ca picioarele unui om care ar fugi. Apoi se pipâi grabnic spre șolduri, și năbușindu-și o adâncă și caldă oftare, își trânti cu desgust mânil în lături și sparse între pleópele ochilor lacrimile cari începuseră iarăș, inghițindu-și durerea pe care o simțá ca p'un nod în gâtlejul seu.

Ah! dar fie și niște picioé strîmbe; fie și schiop; un singur picior și altul de lemn; niște picioé sgâr-cite și să póta să-și legene trupul în doué cârji, numai să scape odată de cele patru róte! S'ar mulțumi să sară ca o bróscă, să se tirie ca o șopârlă!

Mânile și remășița de trup îi inghietă. Se rumeni în obraji. Tótă vieța și căldura i se scurseră la cap. Buzele îi tremurără și strînse așá de tare din ochi încât îi fulgeră scânteii ce țîșniau de tóte fețele și se stîngeau într'o negură fără fund. El nu mai erá decât o mâníe de foc închisă într'o țestă de os. Cui pórtá Dum-nedeu de grije? De cine are milă decă nu de nenorociți? Cum de nu aude și nu vede aceea ce surđii și orbii ar audí ș-ar vedé? De ce să nu-l zidescă din nou, și pe el ca ceialalti ómeni? Oh! decă ar fi întreg n'ar mai intinde mâna ȓiua intrégă la trecători. Ar scápá de rușinea d'a cântá cu vióra, și d'a bocf:

Frați în Hristos, surióre,
nu treceți p'un biet olog,
făr de trup, făr de picioé...

Ar scápá de rușinea d'a ȓice după vióră «bodaprostel bodaprostel». Ar scápá de ticăloșii cari-l iau în rîs și-i pun pietricelele în mână; ar scápá de cei cari îi spun făr de milă — «Ce urît el» — «Ce murdar!» — «Ar trebui să-l culégă comisía» — «Ne sperie copíii.» — «Ne strică pofta de mîncare!» Decă ar fi întreg ar scápá de bătăile, cari nu mai au în ce izbí, și de scui-patul lui Căliman. Și véra n'ar mai privi cu jind din arșița sórelui pe cei cari se veselesc la umbra désă a nucilor. Cui, cui, cui pórtá de grijă stăpânul lumii? E mai reu decât un om căci póte și vré...

Dar un fulger de amintire îi licări ca din afunđi-șul unui vis dureros și depărtat. Par că-auđi doué lo-vituri de ciocan căđend crud pe nicovală, și-și simți carnea picioérelor ruptă și ósele trosnindu-i. A fost dar și el, copilul găsit la rêspântii, om ca toți ómenii! Ba chiar a umblat d'a bușile! Ar fi trebuit să aibă și el picioé, să mérgă fără róte, să alerge, să fugă, să mun-cescă, să nu céră, să nu-l scuipe, să nu-l bată, să nu-i fie rușine, să intinđă talerul, să nu cânte cu vióra!...

Milogul se zguduî în dricul seu, rótele scărțăiră, și inhățând vióra de lângă densusul o trînti cu mâníe și-o făcú țândări; apoi, intinse grabnic mânile ce-i tremurau și se agățá de nicovala care lucia în ochii sei turburați. În intunecimea fierăriei nu s'auđi decât un oftat și o izbire indesată, scurtă, fără rêsunset.

Cărbunii măcinați de foc s'au stins incetișor în gura fólelor.

A doua ȓi, când Căliman, trezit din somn și din betie, se duse alene ca să lucreze, vedú pe bietul Milog odihnind de veci c'o têmplă infptă în colțul ascuțit al nicovalei. Un lac de sânge inchiegase pe cioburile viórei.

Căliman, spăimântat, fugi țipând ca o muere și bătêndu-se cu pumnii în cap. În pragul ușei întêlni pe Raluca; se oprí vâitându-se:

— Fă, fă, s'a omorît Milogul, a spart și vióra;

am remas săraci; cine o să mai cerșescă; unde o să mai găsim altul?

Și privi lung la copilul slăbănog și galben care sugea cu buicile umflate din sinul slăbănog al Raluchii.

Raluca îl pironi cu ochii, își strînse copilul la sîn, și-i dîse scupîndu-l în obraz:

— Așil ăsta e-al meu Călimanel Te mănâncă viermii în fundul ocniî. Eu sînt țigancă, nu-mi lapêd copii!

DELAVRANCEA.

Sôrtea poetului.

A rîde cînd simți bine că inima-i zdrobită,
A căută în stele un gingaș ideal,
A nu avé în lume o clipă fericită,
A căută scăpare și-a nu găsi un mal;

A blăstêmă într'una și cer și omenire,
A nu privi pămîntul decît ca un mormênt,
A-ș duce vieța 'ntrégă ca frunța în neșcire,
Atunci cînd e purtată de-al tómnai aspru vînt;

A 'ntimpină durerea cu brațele deschise,
A suferi tortura și-a plînge în secret,
A ține ori-ce chinuri adînc în piept închise:
Acésta e menirea și sôrtea de poet!

CAROL SCROB.

Nervii Căpitanului.

Comedie în trei acte de E. Labiche și Ed. Martin.

(Urmare.)

Scena VII.

Derigault, Magistan.

Derigault (a parte.) Al dar asta e o adevêrată luptă între elementul militar și între știință!

Magistan. Ai să-mi spui vr'o nouțate, prea cno-rate?...

Derigault. Da, amicul meu... (A parte.) Sînt im-pregiurări, în cari minciuna este cea mai sfântă datorie. (Tare.) Amicul meu, tréba dtale merge de minune.

Magistan. Omagieile mele sînt dar acceptate?

Derigault. Mai mult decît atâta: dta ai devenit fôrte plăcut... mătușei...

Magistan. Dar viitórea?...

Derigault. Ea te stiméază; mai târđiu te va iubi!

Magistan. Amorul este un foc... stima e o legătuiă...

Derigault. Trebuie să joci cu dînsa... șcii dta să joci?

Magistan. Puțin... am făcut chiar o lucrare asu-pra originii danțurilor nóstre.

Derigault. Al (A parte.) E un om miraculos.

Magistan. Contradanțul este originar din Norman-dia. El a trecut în Anglia odată cu Guillom Invingê-torul...

Derigault (cu admirație.) El șcie totul... totull... (A parte.) Asta nu-i tãmânjelă, — e triplă boé...

Magistan. Mai târđiu, el reapărû în Franța cătră sfêșitul anului 1745.

Derigault (cătând repede în buzunar.) Dă-mi voe... 1745. Al mi-am uitat nu șciu unde carnetull... Apropoi... cînd ai intrat, tocmai eu căutam să desleg o problemă: N'ai puté dta să-mi spui, care e puterea covêșitóre a unei mori de vînt, a cărei morar ar fi fôrte surd, cînd se rotileșce mai iute, pe un vînt mij-lociu, pe un unghiu de 5 grade $\frac{8}{10}$? Răspunde!
Magistan (fôrte desconcertat.) Hml hml... Ne-greșit... nu póte fi nimic mai ușor... Acesta e un calcul!

Derigault. Vorbeșce! calculéază!

Magistan. Déc'aș avé hârtie și un creon... în 5 minute... Dar precum ț-ai uitat notesul...

Derigault. Da! ai dreptate, — nu póte cineva așá din cap!... să lăsám chestia asta pe mai târđfu... Lu-crul cel mai important astáđi este să poți jucá cu vii-tórea dtale.

Magistan. Am s'o invit pentru cel întéi joc.

Derigault. Al dar trimes-ai dta vr'un buchet?

Magistan. Încá nu mi-aș fi permis... (Invitații apar 'n salonul din fund.)

Derigault. Trebuie să trimeti numai decît... eu te autorizez.

Magistan. Voi trimete mâni.

Derigault. Me duc să imprășciu vestea căsătoriei dtale în tot balul. (A parte.) Cînd tótă lumea va sci, nu vor mai puté dîce nici cărc!... (Intră în bal. Se vede cum el vorbeșce invitaților, arátându-le pe Ma-gistan.)

Scena VIII.

Magistan, Lucia.

Lucia (apare la stînga, salutând un jucător.) Ve mulțumesc, dle; (vêdênd pe Magistan.) A Dómnai!

Magistan (salută.) Drá!...

Lucia (a parte.) Intélnirea de care me temeam. Dar de sigur că șcie...

Magistan. Indrăsni-voi a ve cere favórea celei din-téi polcă?...

Lucia. Cu plăcere, dle, — dar, iertați-me... nu v'ați intélnit ore cu dl Derigault, epítropul meu?

Magistan. Am avut chiar mai adiniórea o con-ferență.

Lucia. Al (a parte.) Poznaș! el nu pare că regretă de loc! Ce filosof!

Magistan. Dl Derigault a binevoit să-mi facă cu-noscut stima dvóstre...

Lucia. O negreșit! Și ve rog să credeți, dle, că ori și cînd, acéstă stimă nu se va micșurá...

Magistan. Pentru mine, dră, idealul într'o căsătó-rie, nu este amorul...

Lucia (mirată.) Al!

Magistan. Este liniștea și contemplațiunea. Ce spectacol mai frumos decît cel a doue ființe ce se iso-léază într'o afecțiune dulce și moderată! Societatea nó-stră se va compune din câteva persóne serióse...

Lucia (a parte.) Cum societatea nóstră?

Magistan. Salonul dvóstre va comunicá cu cabi-netul meu de lucru... și, séra, ne vom întruní, vom face impreună câteva recitări séu lecturi sânettóse cari rîdic inima, fermecând în acelaș moment spiritul...

Lucia. Negreșit, dle. (A parte.) Al dar se vede că nu i-a spus încá nimic!

Magistan (a parte.) Acest tablou intim, pare a o emoționá! (Descinde la drépta.)

Scena IX.

Aceiași, Dna de Guy.

Lucia (incet mătușă-sei.) Ah mătușică! Dl Derigault nu i-a spus nimica... El îmi vorbește de căsnicia noastră, vré să-mi facă recitări in fiecare seră in cabinetul lui de lucru...

Dna de Guy. Al lasă-me dar cu densusl; me însărcinez eu cu totul. (Lucia ese in stânga.)

Scena X.

Dna de Guy, Magistan.

Dna de Guy (a parte.) Lucru-i cam greu de spus. Dar in sfârșit, trebuie să-l spun. (Tare.) Dle.

Magistan. Dnă, știu cât de favorabil sînteți dispusă pentru mine...

Dna de Guy. Dați-mi voe...

Magistan. Nu căutați a ve mai apără... Dl Derigault mi-a spus-o chiar și mai adiniorea...

Dna de Guy. Ce?!

Magistan. Că me autorizază să trimet primul meu buchet trei Lucia.

Dna de Guy (a parte.) Dar asta-i o bătae de joc.

Magistan. Credeți, dnă...

Dna de Guy. Dle, ascultă... Să nu mergem mai departe cu discuțiunea... de ore-ce trebuie să ve spun că... (Se aude orchestra.)

Magistan (ascultând.) Da... asta-i o polcă. Iertați-me dnă... dar dra Lucia a bine voit a-mi făgăduf...

Dna de Guy (a parte.) Se duce?... Al (Tare.) Dar dle...

Magistan. Sînt fericit, dnă, când vîd că intre noi pôte domni o astfel de înțelegere chiar dela prima reuniune... (Sărută mâna ei.)

Dna de Guy. Inse, ve rog...

Magistan (dispărînd.) Chiar dela prima...

Scena XI.

Dna de Guy, Bernard, apoi Derigault.

Dna de Guy (singură.) Poftim! frumoasă incurcatură!... Și nici să-l pot face să înțelgă... vorbește intruna... Dar, după ce s'a sfîrșit polca, voi reincepe (Sue, privește in fund și intră in salon.)

Derigault (intrînd.) Tréba merge strună! de minune!... Am spus, sub cel mai mare secret, numai la trei-patru dómne, a căror indiscrețiune o cunosc!... căsătoria dlui Magistan cu epitropisita mea... ș-acum lucrul trebuie să dospescă de minune... peste puțin are să sbucnescă; mătușa se va infuria... va apelá la consiliul de familie... Mi-ar trebui inse, pentru a me presentá inaintea consiliului — un bun motiv de refus... Un motiv serios... Acest soldatouiu trebuie să aibă un defect, vr'un vițiu... ori cel puțin o slăbiciune... Déc' aş puté să descopér ceva... aş fi prea norocos... (Vedînd pe Bernard, care trece salonul, cu o tavă cu beuturi recoritore.) Sluga lui! nu cred să fie tocmai isteț. Ian să încercăm. (Tare.) Amice, dă-mi un pahar de orșadă fără zahar...

Bernard. Poftim, dle.

Derigault. De multă vreme ești in slujbă la căpitanul Tic.

Bernard. In curînd o să se implinescă ęce ani-

Derigault. Al iată ceva fôrte lăudabil! (Scotînd din busunar un bilet.) Ține, ie acest bilet de 100 franci și respunde-mi la ce te voi întrebá.

Bernard (a parte, luând biletul.) Al să băgăm bine de sémál!

Derigault. Eu iubesc mult pe căpitanul... știu că-i om vesel, cu inima deschisă... ceva cam iute pôte... ceva cam gâlcevitor, — nu-i așa?

Bernard. El?... ferescă Dđeu!... este model de blăndețá și de dulcétá... măi blând chiar decăt o mie-lușică...

Derigault. Ol tocmai asta o credeam și eu... Dar ceea ce-mi place mai mult in el, e chipul lui... distincțiunea lui... e intr'adevăr un frumos cavaler...

Bernard. Al cât pentru asta n'are habar de nimel!
Derigault (rîdînd.) De sigur c'a lăsat o dróie de victime in urma lui!

Bernard. Victime... de amor?

Derigault. Da, tocmai; — ian povestește-mi vrea una doue; eu sînt om bun... și-mi place să rîd...

Bernard. Intru cât privește ca cumînțe... și ca moral... căpitanul este o adevăratá dșórá... La regiment îl numiau cu toții; Maica Inocența!

Derigault (a parte, trecînd stânga.) Nu vrea să spuie ghiujul nimal (Tare.) Îți mulțumesc prietene; fii bun și du-te de-mi schimbá biletul de 100 fr. ce ț-am dat adiniaori?

Bernard. Cum?

Derigault. E pentru plata musicanților.

Bernard. Bine dle, (a parte.) A bașbuzucul m'a tras pe sfóră, — dar bine că nu mi-o scăpat limba de loc! (Ese.)

Scena XII.

Derigault, Magistan, Lucia, Horațiu, Dna de Guy invitații.

(Mai mulți invitați joc polca in salonul din fund; la stânga o păreche intră in scenă polcând; apoi Magistan și Lucia, apoi Horațiu cu o damă.)

Lucia (lui Magistan.) Dar dle, dta nu joci de loc in măsurá...

Magistan (incercând să reiee măsura.) Iertați-me, dră, eu am făcut un studiu asupra originei danțurilor, și astfel...

Horațiu (rîdînd și privind pe Magistan.) A dracului mai mestecă din picióre!

Derigault (a parte, admirând pe Magistan.) Fericitul neesperient! Ce plăcută stângăciel (Magistan alunecă.)

Lucia (țipînd.) Ah!

Horațiu. Ce-i?

Lucia. Nimal! (Musica tace.) Polca se oprește.

Magistan (părásind pe Lucia.) Dșórá, am deosebita onóre de a ve mulțumí...

Lucia (a parte.) Dar jócá atát de prost... (Dna de Guy apare in fund, incugiurată de invitați.)

Horațiu (luând brațul lui Magistan.) Articolul I: să te primbli cât poți mai puțin pe piciórele dănțuitórei tale!

Magistan (mirat.) Cum ai đis, dle?

Horațiu (arătând parchetul.) E prea destul loc pe alătura! (Invitații descind in scenă cu Dna de Guy.)

(Va urmá.)

Mica împăcuitoare.

Ce este folklorul.

(Urmare și fine.)

Me voi mulțumi a spune cele ce urmază:
In serile de maiu, când copiii din Liége,
scutură copacii, spre a face să cadă gândacii,
ei caută a-i face să se lase a fi prinși ținându-le:

«Abalow vine dle mi Vo-z are de pan rosti»*
(Gândace vino la mine, că-ți dau pâne prăjită.)

Să încercăm a desluși aceste cuvinte:

Ați luat vre-odată sēma la un copil care se izbeșce de un scaun?

Ce face?

Incepe să bată scaunul cu mânușița.

De ce?

Pentru că gândeșce că scaunul a făcut intr'adins
asă, că scaunul are o voință ca a lui. Tot așa vor-
beșce cu toate animalele, pentru că crede că ele îl pot
înțelege, că au aceleași patimi ca el, că se hotărăsc
in urma acelorăș cuvinte.

Ađi copilul incetěză de timpurŭ a simți astfel.
Incet-incet, sub inrŭirirea persónelor mai vrednice, in-
teligența i se deșteptă și zăreșce o mulțime de deose-
biri — care nu-l izbiseră mai nainte între el, scaun și
pisică.

Dar a fost o vreme când părinții nu erau mai
inaintați decât copiii lor, când ómenii îmbétrânau fără
a eși din copilărie și unele părți de omenire, sălbaticii
or cei puțin civilizații din America, Africa și Oceania,
sunt și ađi tot așa. De aceea îi vedem vorbind ca și
copiii cu gândaci, și mai mult: făcend după cum vorbesc.

In Brazilia, femeile din Tupinambas se pun in
fața furnicarelor și chiamă furnicele, făgăduindu-le a-
lune, etc.

Conclusia e că sălbaticii sunt copii mari și
că intr'un chip copiii din Liége sunt sălbatici mici.
Óre cred ei ađi: 1, că gândacilor le place pânea
prăjită; 2, că e de ajuns să le făgăduescă pâne,
spre a-i face să vie? Nu. Dar in vremurile fórte
vechi, copiii au cređut fără indoelă acésta; căci de n'ar
fi fost așa, nu le-ar fi venit in gând nici odată să o
đică. Va să đică, or ce literatură copilărésză vine, mai
mult or mai puțin schimbată, din vremurile fórte vechi.

E deci bine să culegem o rimă mică ca *abalow*,
vine dle mi. E unul din miile de fapte ce ne pot in-
gădui să pricepem cum se desvoltă inteligența, in indi-
vid și in specie. Neînălaturata tendință a copiilor și a
sălbaticilor să dea un suflet tuturor realităților naturii
e rădēcina adâncă a vegetațiunilor superstițioșe. Decă
omul nu ar fi cređut că sórele avea o voință ca a sa,
nu i-ar fi arătat cultul ce i-a arătat.

Trec la basme.

Toți cunosc scena aceea frumósă din drama cea
mai puternică a lui Shakespeare, in care bétrânul rege
al Brețaniei, Lear, atins de nebunie, vrea să-și impartă
regațul între cele trei fiice ale sale ca pe o prăjitură,
dând partea cea mai bună celei care va șci să-l mân-
găie mai bine.

Nu trebuie să credem că Shakespeare a născocit
șesătura acestei scene. Ací, ca și in mai multe drame
ale sale, el s'a mărghinit să transforme in cap de operă
o piesă rea a unui predecesor al seu. Și acésta piesă
luase scena acésta cu restul dramei dela un cronicar

* Pe limba walonă.

care o luase dela un altul, etc. Astă șesătura s'a plim-
bat intr'adevăr prin totă literatura evului de mijloc; e
un basm, și un prieten al meu, dl Simon, l'a găsit mai
đilele trecute sub formă Walonă la Châtelineau. Iacă
in traducție literară cum povestesc pe «Regele Lear»
niște ómeni cari nici n'au auđit de Shakespeare:

Erá odată un rege care avea trei fete. Intr'o đi
le întrebă cum îl iubesc. Cea dintei îi respunde: «ca
pânea»; — a doua: «ca vinul»; și a treia: «ca sarea».

Cređend că cea de a treia nu-l iubeșce, o dădu
afară din palat. Un alt rege s'a supérat din pricina a-
céstă și a luat pe fată la el.

Intr'o đi, ást rege dá o mesă mare și pofteșce pe
tatăl fetei. Tóte erau bune, dar sarea nu erá in nici un
fel de bucate. Când îl întrebă pe cel poftit de-i place
măncarea, el respunde: «Da, dar pécac că nu a pus
sare in ele.»

In sfērșit, a înțeles ce vrea să đică acésta și și-a
luat fata inapoi cu dragoste.

Totă șesătura «Regelui Lear» se află in basmul
acesta. In piesă găsim pe regele cel bétrân, pe Regano,
pe Goneril, pe Cordelia și până și pe regele Franței
care ia la el pe fata cea izgonită de tatăl seu. Aceeaș
plantă a produs pe umila noastră florícică din Folklor
și pe cea frumósă a teatrului englezesc. Și acésta nu
micșorěză gloria lui Shakespeare.

E o idee nouă de tot aceea că artistul trebuie
să-și ia din el însuș materia operei sale. Sculptorul nu
e silit să-și facă singur marmora cu care lucrěză, dra-
maturgul nu e silit nici el să-și născocescă intriga. Su-
biectele de dramă și de epopeie sunt ca bășicele de
sticlă in fierbere și pe care sufătorul dela sticlărŭ le
ia in vârful bățului. Geniul e să suffi in ea și morala
comparației ce făcui — și se pot face asemenea com-
parații pentru cea mai mare parte din operele sale —
morala e că din toți sticlării artei timpului trecut,
Shakespeare e cel care a avut pulmonii mai puternici.

Esemplul ce dădui nu e unic. Decă cercetăm tóte
literaturile, ajungem la un sub sol de artă poporală ne-
personală, adică la niște fabule, la niște formule mici
ritmate și cele pe care le găsim pe la țéră pe la noi
sunt variante de multe ori curate.

Ce este óre Iliada? Un basm poporal, care s'a
amestecat cu anunțările asediului unui orașel de pe
cóstă Asiei și a slujit de centru de atracție unor cân-
tece alcătuite spre cinstea rėsboinicilor cari au luat
parte la el.

Tot așa și pentru epopeia germanică. Brunhild
scăpată din somnul ei magic de cătră Sigurd este «Fru-
mósă ce dórme in pădure» osândită de o đină rea să
stea adormită o sută de ani și pe care o deșteptă un
prinț.

— Bine, bine, va đice iar cetitorul de adineauri,
sticlarul a scos din sticla in fusiune cristale subțiri, dar
pe urmă? De unde vine sticla aceea? Din ce e făcută?
De ce e uneori roșie, alteori albastră or albă? In sfēr-
șit la ce ómenii și-au inchipuit istorii in care e vorba
de cisme cu care faci șapte poști dintr'un pas, prințese
care dorm o sută de ani, viteji cari omóră balauri cu
șapte capete, etc.

Mi-ar fi peste putință ací să dau respunsuri de-
sevērșite acestei ploii de întrebări; mai întei ar fi lung;
pe urmă trebuie să mărturisim că nu s'au putut aflá tóte
până acum.

Cu toate acestea, vreau ca drept exemplu pentru tota problema sa infatishez doua lamuriri.

Ve aduceți aminte de Toma Piticelul și de căpcăunul care vrea să-l mănânce pe el și pe frații lui? La ce și-au inchipuit oamenii ființe care mănâncă copii mici? Copiii mici nu se mănâncă. Așa e, dar pe vremuri s'au mâncat. S'au mâncat chiar oameni mari și acest obicei vișos se găsește și azi la unii sălbatici din ce în ce mai rari. Și basmele, azi nimeni nu se mai îndoiește de acesta, s'au făcut și răspândit pe niste vremuri când se găseau mai mulți mănăcatori de oameni decât azi, când unele populații se omorau și se mâncau, în vreme ce azi printr'un oarecare progres, foarte relative, nu se mai omoră decât națiunile și nu se mănâncă. Căpcăunul lui Toma Piticelul e un fapt divers preistoric.

Un basm ale cărui variante se află pretutindeni, și mai cu seamă în Belgia, începe așa:

Eră odată un om sărac care semena un fir de bob în grădină. Bobul crescă, crescă până la cer. Omul se urcă pe el și ajunsese până la raiu Bătu la poartă, slântul Petre veni de-i deschise, etc.

Acest bob care crește până la stele ne miră. Pentru cei cari și-au inchipuit începutul acestui basm, lucrul eră foarte firesc. Multă vreme omul a crezut că cerul eră un acoperiș puțin depărtat proptit de copaci or de munți și că o plantă ceva-ceva mai răsărită îl putea ajunge ușor. Acestă inchipuire sălbatică se ivește une-ori dela sine la copii. Un băiețel de cinci ani îmi dicea într'o seră arătându-mi o stea:

«Ia uită-te la lumina aia frumoasă de pe tavanul stradei.»

Formula noastră obișnuită de *bolta cerescă* nu e o comparație. E remășița fosilă a unei credințe vechi pe care am fi împărțit-o toți, decât câțiva astronomi nu ar fi făcut să sară cu dinamita calculele lor, bolta d'asupra căreia locuiau deii.

Niste simple dicale pot fi tot atât de interesante de studiat ca și basmele.

Când plouă cu sora, noi dicem — și încă nu numai în Belgia — că «dracu își mărită fata».

De unde vine vorba acesta?

Mai multe mitologii, cel puțin printre popoarele de rasa noastră, vorbesc de căsătoria divinităților or genilor cerului. În India e unirea mistică a zeului Soma cu Sūryā, fata soarelui; în Grecia e căsătoria sfântă a lui Zeus și a Herei cunoscuți sub numele latine de Jupiter, și Juona. Espresia noastră walonă e cea din urmă remășiță a unor asemenea mituri. Dracul aci nu trebuie să se sperie. Cucerirea creștinismului la începutul evului de mijloc a fost în multe locuri și pentru multe lucruri mai cu totul, numai cu numele, mărgininu-se a desboteză ceea ce nu putea nimic. Pentru legende spre pildă, omul din popor căruia un călugăr venia de-i spune că Dumnezeu a cărui istorie o spunea eră un drac, schimbă numele personajelor dar nu încetă nici de a o spune, nici de a o crede.

Multe lucruri foarte vechi s'au păstrat cu chipul acesta sub etichete a căror infățișare e creștină, etichete care inse sunt foarte ușor de deslipit. Espresiunea: *Li dyal marèy si jey*, e deci de ajuns spre a ne duce către epocile depărtate când nu se găseau nici tratate de fizică, nici manuale de astronomie, când spre a desluși toate fenomenele care-l incongiurau, omul — și n'ar fi putut gândi altfel — credea că toate ființele au voințe a-

semenea cu ale sale, vedând cu ochii o nuntă cerescă în veselie unei rațe de sora în mijlocul unei ploii repedi, o certă mai mult or mai puțin casnică în câteva bubuituri de tunet, o bătaie în fiecare furtună, și o punte dumnezească în fiecare curcubeu.

Acum putem răspunde întrebării: «Ce este folklorul?» Grămadă de remășițe din toate vârstele ca niște întipări de plante, de bucăți, de cărbuni, de pământ or de oșe de ale namilelor dinaintea potopului, ne fac să trăim din nou totă viața omenei celei bătrâne. Aceste remășițe trebuie să le stringem, și să le studiam; să le culegem pentru că dacă nu ne grăbim să le catalogăm, nu va mai rămâne nimic din ele peste câteva zile, să le studiam pentru că într'o superstiție de sat, ca și într'un basm al unui negru din Africa, se poate găsi soluția vre-unei probleme întunecate din istoria morală a omului.

Și acum cititorul poate lua în mâni cărțile ce cuprind aceste vechituri; și nu va ride de ele, căci va ști de aci înainte că toate aceste nimicuri au avut cuvânt de a fi, că într'un minut or altul al evoluției, credințele ce ne par mai fără înțeles, ca acelea ale strigoilor, a fost tot așa de de neînțeles, de bine judecate, precum sunt azi incredințările noastre științifice.

Nu se va mira că în veicul nostru, al XIX-lea, vede atâtea vechituri. Civilizația abia ține de eri; pământul e încă plin de ruinele vechei clădiri, și când ne gândim cât de puțină vreme a trebuit spre a le răsturnă, incredințați de mergerea înainte neinvinsă a omului, nu putem decât să ne uităm cu un zîmbet de scepticism și de dragoste la bițele lucruri vechi le nimicim numai când le deslușim.

Nimeni nu ride de fetița care își înfașe păpușa. Nimeni nu o oprește de a face acesta. O lasă să se mărescă.

DUMITRU STĂNCESCU.

Poesii popofale.

— Culese din comuna Maidan. —

Fetiță de om sărac,
Nu grăbi la măritat,
Ca florea la scuturat,
Florea mai înflor' odată,
Dar tu nu te mai faci fată,
Eu acasă am venit,
Fată nu te-am mai găsit,
Eu acum te ved nevastă,
Numai nu cauți bucurasă,
Cum căutai când fuși frumoasă,
Că eu mi-s flóre 'nflorită,
Dar tu flóre veștejită.

P'un firicel de mătasă,
Ia ieși măndro tu din casă,
De veți cine-i la ferestră l
Scolă măndro nu dormi,
Că nu-i vremea de durmit,
Că sora au resărit,
De aseră stau la poartă,
Dar tu dormi, dormirea-i mōrtă,
D'aseră șed lângă ușă,
Tu dormi cu capu 'n cenușă,
Dar scolă-te te deșteptă,
De veți cine te așteptă.

LIUBA-IANA.

Mirésa turistului.

Maria erá o vėduvă tineră; anul de doliu, urmat după o căsătorie abia de 5 luni, îl petrecuse caminte și retrasă. Erá véra, căldura începuse să devie nesuferită; vėduva își pusese de gând să mérgă la munți. Dilele de suferință și de jale trecuseră și inima ei încolțise din nou dragostea de viață. Ea voia să ia iarăș parte la bucuriile vieții.

Maria se puse înaintea oglinzii, ceea ce ar fi făcut în cazul ei ori și care femei. Apoi a luat fotografia ei din ziua, când erá mirésă; ce copilă erá atunci; o fată abia de 17 ani; cununa de mirți îi stau cam strâmb pe cap și fața ei n'avea nici o expresie hotărâtă, iar ochii nici un foc, nici un suris nu vedeai pe buze, așa de seriósă erá.

De astă dată inse se vede în oglindă femei, plină de viață, de plăcere și un suris séu un zimbet măcar al ei ar fi destul să furnice pe ori-ce om, care ar privi-o în ochii ei scăpărători. Maria se hotărî nestrămutat; își întocmi planul de voiaj și a doua zi își comandă o mulțime de lucruri la magazinele de modă; ea spusese să i se facă toaletele de lipsă precum și indispensabilul costum de turist.

Trece o săptămână.

Tinera vėduvă se află într'o frumoasă localitate de sub pėlele Carpaților. A treia zi după sosire, găsește o călăuză căruia îi plătește bine, cu condiția să o porțe prin munți, pe cărările tănuite și frumoase și să-i arăte frumusețile munților acoperiți cu brazi înalți și bătrâni. Ei au pornit pe munte.

— Aici e aici, ține-te bine! ȕise călăuza într'un loc. Aici stau toți turișii ca să vėdă impregiurimile frumoase, dar trebuie să pășești bine; cărarea e plină de pietre, care se rostogolesc când calci pe ele. E bine să te rađimi pe bastonul de munte; cine vré să fie sigur că nu cade se urcă nițel și în genunchi.

Asta erá cam greu pentru tinera vėduvă. S'a suit ea cât s'a suit, tărându-se în genunchi; haina ei se rupesese, asemenea și mănușile de piele; ba, într'un moment dat, vėntul i-a luat pălăria de pae și a repeđit-o în fundul pădurei.

— Ddeule! strigă vėduva, punėnd mâna la cap, în vreme ce pălăria zburase deja la o distanță mare.

Călăuza, sărind din piétră în piétră, a pornit după pălărie. În timpul acesta Maria și-a pierdut răbdarea să tot aștepte și s'a suit singură în vėrful stăncei. Obrajii îi ardeau, pieptul îi bătea puternic și când apucă ochianul să se uite peste văi și dealuri, îi căđu bastonul și ea alunecănd, căđu de asemenea jos; în momentul acesta a cređut că va avé sórta pălăriei luate de vėnt și că se va rostogolí printre stânci.

Peste un moment s'a vėđut iarăș în picioare, dar care nu-i fu mirarea când vėđu, că acel care o ridicase nu erá călăuza.

Un tiner înalt și frumos îmbrăcat în costum de turist stătea înaintea ei.

Tinerul acesta erá un cunoscut; ba mai mult, unul din aceia, cu care jucă mai mult pe vremea când erá fată.

Din partea lui, Alesandru se părea, că uitase nop-

tile acelea de bal; mulțumirile vėduvei le-a primit așa de rece și indiferent, ca și când ar fi venit din partea unei femei cu totul necunoscute.

El pregătise Mariei un fel de scaun de mușchiu pe stâncă. Apoi îi dete propriul seu ochian și începú să-i spună numele diferitelor ruine din impregiurimi, ale căror legende le cunoșcea bine.

— Ruina de acolo — ȕise el — arătând un zid părăsit a fost odată un castel. Acolo ședea o cucónă frumoasă; ea și-a aruncat bărbatul în prăpastie.

— Spune legenda intrégă — se rugă tinera vėduvă, privind la Alesandru. Totodată ea luă benoculul și se uită la călăuză, care tocmai dăduse o lovitură strașnică de baston, pălăriei, ce falfăia încóce și incolo în vėnt și astfel o făcuse să cadă jos.

— Istoria e scurtă respuse Alesandru. În castelul din valea din apropiere trăia o fată de o frumusețe rară. Toți boierii tineri și bogați au cerut de soție pe bobocul ăsta de fată.

Rostind aceste vorbe — Alesandru își lăsase ochii în jos și din tonul vorbelor sale, se vedea că are ceva pe inimă. Pieptul tinerei vėduve fu săgetat de o rađă de bucurie de un fel de fior dulce și ea se bucură, că în prima zi, când s'a suit pe munți a avut o aventură așa de plăcută...

— Spune mai departe, ȕise ea.

— Boierașii, când veniau la pețit erau cu toții vorbăreți și fuduli; unul singur inse nu putea să ȕică o vorbă, dar ochii lui vorbeau mai mult decât cea mai infocată declarație de amor. — Și ochii când vorbesc, apoi vorba lor e mai plină de înțeles, graiul acesta cinstit și fără cuvinte; ea a respuns cu o privire a ochilor ei mari, umeđi și albaștri și o strângere de mână a dat tinerului să înțelégă, că ea va fi a lui, până la mórte.

— Și apoi?

— Apoi, frumosul băiat, cu inima plină de lumină, a alergat acasă la mamă-sa și i-a ȕis vesel: «Iubesc și sânt iubit!»

— Mai e vreme până să vie călăuza, ȕise vėduva, spune, te rog, mai departe.

— Tinerul, care erá băiatul unui vornic bogat a venit însoțit de numeroși servitori și prietini la castel, adică la iubita lui. Tocmai când sosise el, fata își serbá logodna cu stăpânul castelului de acf, din care n'a mai remas decât un zid — după cum veđi.

El erá un om violent și totă lumea îl cunoșcea, fiind că jefuia lumea și slugile lui omorau pe negustorii, cari treceau pe lângă castel și le luau paralele.

— Spune mai departe — ȕise frumoasă vėduvă — vėđėnd, că Alesandru tace.

— Istoria se sfêrșește acf.

— E imposibil.

— Cu asta vreau să ȕic, că ceea ce urmėză nu mai e istorie, ci o simplă poveste.

— Atunci te rog, spune povestea intrégă.

— Povestea spune, că fata a fost silită de tatăl ei să rupă ori-ce relații cu iubitul seu și să se căsătorească cu bogatul stăpân al castelului. Tinera femei a suferit mult din partea bărbatului ei și într'o zi, pe când amėndoi se aflau pe balcon, ea l'a îmbrățișat ca și când ar fi voit să-l sărute și împreună cu el s'a aruncat în prăpastie.

Frumoasă vėduvă, auđind vorbele acestea, s'a ridicat galbenă de pe scaunul de mușchi.

Îi venise în gând, că omul ăsta, cu care întreținuse pe vremea când erá fată relații amoróse, își spune

in povestea acésta romantică propriile lui suferințe și că pôte ar fi in stare să se arunce cu ea de pe stâncă in prăpastie.

Frumósa vėduvă, impreunându-si mánile și spe-riindu-se peste măsură, a întrebat pe Alesandru cu voce tremurătoare:

— Vrei să te arunci cu mine in prăpastie?

Alesandru, după ce isprăvise povestea, își plecase capul in jos. Nu ȃcea o vorbă măcar. Când inse frumósa femeie a strigat așa de puternic, s'a ridicat in sus și a cuprins-o in brațe. Ea și-a inchis ochii, cređend sigur că fostul ei amant o să se arunce cu ea in prăpastia adâncă.

In acel moment inse a simțit pe buze o sărutare arđetóre.

A trecut o săptămână. In ȃiarul din localitate se citiá:

Domnul Alesandru Viorin și dómna Maria Dornic s'au logodit.

SORA DURMA.

Ilustrațiunile din nr. acesta.

Din America de sud. Ilustrațiunea din fruntea foii nóstre infătoșeáză o regiune din provincia Arizona a Americii-de-sud. Acésta provincie este renumită pentru deșerturile sale mari, din cari se ridică ici-colo niște stânci de formațiune bizară și printre aceste se află niște afundimi inspăimântătoare, care impedează mult circulațiunea. Cele doue stânci, ce represintă ilustrațiunea nóstră, in limba poporului de acolo se numesc sentinele; o numire fórte potrivită acésta, căci in adevěr par niște sentinele la marginea câmpíilor mari.

Mica împăcuttore. Domnul și dómna sânt insurați abia de câțiva ani. Se iubesc mult, cu tóte aceste câte o mică gâlcévă se iveșce și intre dênșii, după care apoi împăcarea este cu atât mai dulce. Iată tocmai se află in o situație de felul acesta. S'au certat pentru o nimica. Fiecare regretá asta și s'ar împacă bucuos, decă cealaltă parte ar incepe. Inse nici unul nu vrea, căci la mijloc vine vanitatea. Micuța, comóra lor de fericire, vėđend starea lor posomorită, se pune pe lângă fiecare cu vorbe frumóse și atâta le vorbeșce, până când aceia se impacă. Cine i-ai puté refusá acésta bucurie?

LITERATURĂ și ARTE.

Sciri literare. Dl Laurian Luca, paroc gr. c. in Comloșul-mare, anunță că a tradus cartea Sântului Grigoriu Marele intitulată «Regula Pastorală», inse nu o pôte tipări până ce nu va avé 400 de abonați cu 1 fl. — Dl G. Adamescu, profesor, va scóte la Socec in București o lucrare didactică intitulată «Noțiuni de istoria limbei și literaturii române pentru școlele secundare.» — Dl N. St. Velescu a publicat la București a doua ediție din lucrarea sa aprobată de ministeriul de resboiu și intitulată «Tratatul de scrimă» care conține teoria tragerei la țintă cu piștolul și codul duelului. — *Predicele lui Iustin Popfii*, regretatul predicator escelent, se arangéază sub tipar de cătră dl Iuliu Szabo, capelan gr. c. in Macáu. — Dl Ioan Vancu, invětător in Șiria, a scos de sub tipar un volum intitulat «Con-

spect săptămânal» menit pentru invětătorii dela sate. — *Degenerarea* de Max Nordan, tradusă româneșce, a eșit de sub tipar la București.

Cărți de rugăciuni. Se șcie că clasa nóstră inteligentă, dar mai cu sémă poporul simte de mult necesitatea cărților de rugăciune. Dl Constantiu Lucaci preot român in Jójib (Józsefháza) comitatul Sătmar, (poșta ultimă Aranyos-Megyes.) vine să respundă la acésta trebuință generală, dând la lumină de-odată doue cărți de rugăciuni și cântări, intocmite din cărțile rituale ale bisericii nóstre resăritene și cu un apendice bogat de invětături morale: una pentru prunci, alta pentru adulți. Cartea de rugăciuni pentru prunci are titlul «Pórta Raiului», in format mic, de 14 cóle cu 224 pagine, cu mai multe icóne, intr'o limbă poporală. Prețul unui exemplar, in legătură imitație de piele, 20 cr. — Cartea cea mai mare, pentru adulți, are titlul «Calea Cerescă», cuprinde 20 de cóle cu 320 pagini, cu multe icóne. Prețul 50 cr. De vėndare la autorul, a cărui adresă am indicat-o la inceputul acestor rënduri.

TEATRU și MUSICĂ

Sciri teatrale și musicale. Dl D. Popovici, escelentul baritonist român dela opera germană din Praga, debutéază cu cel mai mare succes la Bayreuth, in operele lui Wagner; câteva reviste mari i-au publicat portretul, accentuând că cântărețul este român. — *Dna Darclée* va cântá in ierna viitoare in Italia.

Teatrul Național din București. Se speră că repertoriul stagiunii viitoare va fi mai bogat in piese originale noue. Pân' acuma se anunță următoarele: «Salombo» tragedie in versuri de col. Bengescu-Dabija, autorul «Pymalionului»; «Divorțul» de Gr. Chisenghi; «Fără luminaire» dramă de I. Bacalbașa; «In prețma tronului» de Antonescu. Ca traducții se anunță «Maria Stuart» de Schiller, tradusă de Iacob Negruzzi; «Sfērșitul Sodomei» dramă de Suderman; «Cid» tragedie de Corneille, tradusă de Ionescu; «Greva» de Fuldă, tradusă de Bernard Vermont și «Alesandra» de Vost, tradusă de Senia. Afară de aceste mai sânt și altele, asupra cărora încă comitetul nu s'a pronunțat.

Opera și opereta română. Am anunțat, că direcțiunea Teatrului Național din București a decis, ca in stagiunea viitoare să aibă operă și operetă română și că in fruntea acestei întreprinderi a chiemnt pe dl Stefanescu, profesor de musică și compositor bine cunoscut, care mai an făcuse o incercare cu opereta română la Teatrul Lyric din București. Acuma aflăm din «România Musicală» că dl Stefanescu a reușit a formá o trupă compusă din elementele cele mai bune ce sânt in țeră. A argajat pe dșórele Sam, d'Asti, Sally, Marcovici și pe dna Vladaia; dintre bărbați pe Băjenar și Tănăsescu tenori, Aurel Eliade și Alexiu baritoni și pe Teodorescu basist. In operetă vor luá parte și unii din societatea dramatică. Repertoriul e bogat.

Representație teatrală in Bistrița. Tinerimea ecoromilor români din Bistrița a arangiat duminică la 26 august n. o reprezentație teatrală, jucând piesa «Sărăcie Lucie» comedie poporală cu cântece de Iosif Vulcan. Rolurile au fost împărțite astfel: Sivu Iernilă, epitrop: Pavel Botcariu; Veselina, fata lui: Maria Mușeșian; Iofa, căraș: Ales. Radu; Trăila Liliac, fecior holtei: Ioan Bucur; Viliga, nebunul satului: Ioan Grec; Sanda, țigancă vrăjitoare: Susana Sângeorzan; O evéstă: Aurelia Petringel; Altă nevéstă: Maria Cristurean; O

fată: Florica Butuc; Altă fată: Ana Magerușan; Un ficior: Ioan Târnovean; Al doile ficior: Ilie Magerușan; Neveste, fete, ficiori, copii, popor. Reprezentatia s'a dat in salonul de sticlă de pe promenadă al lui Affenzeller. După teatru a urmat dans.

Opereta din Craiova. Sînt vr'o cãtîva ani, ne spune «România Musicală», de cãnd trupa de operetă română din Craiova, merge regulat in tôte verile la București și dă reprezentațiuni in grădina «Dacia», pentru o lună séu uneori și mai mult, să distreze publicul bucureșcean. In anul acesta, trupa se despărți in trei părți. O parte, sub direcțiunea dlui Dobrescu, luă drumul spre Iași, alta sub direcțiunea dnei Iosefina Aristida (Gălușcă) s'a dus la Caracal, iar partea a treia, cea mai bună, a mers la București. Dșóra Gama Capelean este cea mai bună primadonă; dșóra Caiser cãntă cu cãldură, dar vocea i-a scãdut puțin; dna Odesean asemenea a perdut din vocea ei dulce și mlãdiósă, in schimb are o mimicã frumósă; dna Irina Vladaia prea tipă; Bãjenar este cel mai bun tenor in tēră, dar nu-și pune multă silințã de studiu; Iulian fiul are singurul rol «Jupan» in voevodul țiganilor» in care reușește. Dl Stefanescu l'a angajat și pe densusul la operă.

Concertul din S. Sebeș. dat cu ocasiunea adunării generale a Asociațiunii transilvane, de corul vocal al plugarilor români din comuna Lancremi, sub conducerea invetătorului Nicolae Todea, a avut un succes frumos. S'au cãntat mai multe cvartete, ca: Resai lună, Brêul popilor, Baba și moșnégul, Nevésta, Dis-a badea, Iléna, de Mûsicescu, «Hai in horă», de Dima și «Vino lele» de Vidu. Dl Isaia Popa, escelentul basist, a cãntat mai multe piese solo.

Corul vocal din Chisdia in Banat va da duminecã la 9 septembrie n. un concert in Crivobara, in folosul bisericei gr. c. de acolo. Se vor cãntã mai multe cvartete, după care va urmã o petrecere cu dans.

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Știri bisericești și școlare. Pr. Ssa episcopul Meșianu al Aradului a emis un circular cãtră credincioșii sei la inceperea anului școlar, indemnându-i să facă școli bune și să ingrigescã de invetători harnici. — **Dl dr. Ioan Pop**, vicariul Rodnei, a fost intărit de cãtră ministeriu ca președinte al fondurilor școlare din Năseud. — «Un stipendiu universitar de 700 fl. publică comitetul parochial al bisericei române ort. res. dela Sf. Nicolae din Brașov, pentru un tiner care ar voi să studieze geometria desemnativă și desemnul liber, spre a se cualificã să fie profesor la școlele medii române gr. or. din Brașov. — **Dl Emanuil Ungurian**, avocat in Timișóra, s'a făcut cu 50 fl. membru fondator al societății «Petru Maior» a tinerimei române din Budapesta.

Fundațiunea Goszdu. Reprezentața fundațiunii Goszdu ș-a ținut ședințele la Sibíiu in dîilele de 26—31 august. Pentru anul vîitor s'a votat ca stipendii suma de 27-030 fl. 30 cr. pentru 105 tineri. Și anume: la 35 studenți in drept, 8 la medicină, 7 la litere, 13 la tehnică, 14 la gimnasiu, 2 la școle comerciale, 1 la silvicultură și la 25 rigorosanți.

Gimnasiul din Beiuș. Ordinariatul diecesan gr. c. din Oradea-mare publică concurs pentru catedra profesorală de desemn la gimnasiul din Beiuș. Plata pentru profesorul ordinar 1000 fl., pentru cel suplent 800 fl. Concurenții trebuie să șcie românește și ungurește. Terminul 15 septembrie n.

Gimnasiul românesc gr. or. din Brașov. Dl **Virgil Onițiu**, profesor la gimnasiul românesc din Brașov, a fost ales director provisoriu al acelu gimnasiu, in locul dlui director provisoriu Ipolit Ilasievici, care ș-a dat dimisiunea. — **Dl Ioan B. Boiu** a fost angajat de eforia școlelor din Brașov profesor suplent la gimnasiu. — **Dl Ioan Bunea** a fost ales tot acolo profesor provisoriu.

Pentru susținerea școlelor in acele comune aparținétóre archidiececelor Sibíiu și Blaș, unde una din cele doue confesii nu e in stare a susține școla, in tre consistoriile ambelor archidiecece s'a făcut o înțelegere in 10 puncte. Conform acestei înțelegeri, in acele comune se va susține școla confesională a majorității, iar minoritatea va contribui pentru susținerea ei. Înțelegerea acésta s'a făcut pe 10 ani.

Scolile din Blaș. Dl dr. **Ioan Nicóră**, profesor practicant la gimnasiul din Blaș, a fost numit profesor suplent. — **Dl I. E. Prodan**, profesor suplent de gimnastică la institutele de invetãment din Blaș, a fost numit profesor definitiv. — **Dl Ioan Fodor**, absolvent de teologie și filosofie, s'a numit profesor suplent. — **Dșóra Georgina Bucșa**, absolventă de preparandie, s'a numit interimal invetătóre la școla română gr. c. de fetițe și superiórã in institutul Vancean de fetițe.

Rutenisarea in Bucovina. De cãnd in ministeriul din Viena sînt doi poloni, conducătorii polonilor ș-au pus tótã stãruința să polonizeze Bucovina. Spre acest scop ei au dat mână cu rutenii tineri și astfel s'a pornit desvoltarea slavismului in Bucovina. Primul pas spre acest sfêșit s'a și făcut. Parlamentul austriac, in care grupul polon numerã 63 de deputați, a votat inființarea unui gimnasiã rutean in Cernăuți, iar pe de alta parte ministrul de culte austriac Madayski a dat dîilele aceste o circulară, prin care ordonã ca pe vîitor limba ruteană să fie scrisă cu alfabetul latin, prin ce limba ruteană se apropie și in formă de cea polonã. Nimic nu indreptățiã inființarea unui gimnasiu rutean in Cernăuți, cãci numerul studenților din Galiția acolo nu se urcã nici la o sutã. Locul potrivit pentru un gimnasiu rutean ar fi fost la Kotzmana séu Vișnița, unde locuesc ruteni. Români in cele din urmã ar puté tolerã inființarea unui gimnasiu rutean, decã s'ar inființã in Cernăuți și unul românesc. Causa acésta va provocã discuțiuni mari in dieta Bucovinei.

Adunare invetătórească. La Oravița-moutanã pe 6 septembrie n. s'a convocat adunarea generală a Reuniunii invetătorilor români gr. c. din diecesa Lugoșului, sub presiul dlui Andrei Liviu canonic președintele Reuniunii, notar dl Paul Muntean.

C E N O U ?

Hymen. Dl **Trăian H. Pop**, cunoscutul scriitor tiner din Ardeal, la 20 septembrie se va cununã cu dșóra Leontina Moldovan, fiica dlui Vasile Moldovan, proprietar și președinte de sedria orfanalã pens. in Boziaș. — **Dl Vasile Lăpoștean**, teolog absolvent de Sibíiu, la 26 august s'a logodit cu dșóra Ana Gabriela Cióra, fiica dlui George Cióra, cantor in catedrala gr. c. din Oradea-mare. — **Dl Iuliu Seiman**, proprietar in Timișóra, la 9 septembrie n. se va cununã cu dșóra Ecaterina Constantinovici din Petroman. — **Dl Octavian Pop**, inginer in București, astãdi la 8 septembrie se cununã la Hațeg cu dșóra Maria Popovici, fiica dlui Bucur Popovici și absolventă a conservatorului de musicã din

București. — *Di Ilie Bălan*, comerciant în Uzdin, s'a logodit cu dșora Iuliana Mihaiu din Pesac, comitatul Torontal.

Știri personale. *Di Gr. G. Tocilescu* a fost decorat cu ordinul Francisc Iosif în gradul de mare ofițer; această distincție i s'a dat din incidentul încheierii convenției comerciale între Austro-Ungaria și România. — *Di dr. T. Mihali*, unul din osândiții în procesul pentru Memorand, obținând atunci concediu de o lună, din cauza bôlei soției sale, ș-a început osenda la 1 septembrie în Vaș, unde a fost petrecut din Cluș de un sergent de gendarmi. — *Di Emil Poruțiu*, subjude r. în Oravița, a fost numit jude r. în Deta. — *Principesa Alesandra de Coburg*, sora principesei Maria, a sosit marți la Sinaia, unde va sta câteva zile.

• **Adunarea generală a Asociațiunii transilvane** în anul acesta n'a fost cercetată d'un număr atât de mare, precum s'ar fi putut aștepta tocmai în timpurile de astăzi. Au luat parte mai cu sémă cei din partea locului și puțini prea puțini din părțile acele. Despărțemintele s'au purtat forte slab, nu s'au prezentat decât 9 delegați, iar cele mai multe despărțeminte, unde declamațiunile naționale — care nu cósť parale și nu fac mare pagubă — sânt la modă, n'au fost reprezentate de loc. Mai bine a reușit întimpinarea comitetului, la gara de Vințul-de-jos, care cu banderul de călăreți și cu mulțimea de trăsuri, în adevăr a fost imposantă și a făcut onóre comitetului arangiator. Scăderea entuziasmului s'a constatat și prin raportorii comisiunilor. Întréga avere administrată de Asociațiunea transilvană este 193.499 fl., vinitul anului trecut 3503 fl. 4 cr. Membri, în 1893, fondatori 79, pe vieță 175 și ordinari 397. Care va să dică, nici averea, nici membrii nu sânt în raport cu aspirațiunile unei națiuni care stărue pentru cultura națională. Despărțemintele au făcut puțin spor, în câteva se lucréză serios, cele mai multe se adună odată într'un an de silă bucuros, iar unele nici nu s'au constituit, anume: la Gherla, Turda și Deva. Cu ocaziunea acestei adunări s'au incasat 400 fl., pe când mai de mult intră 1000—2000 fl. Trist, fórte trist; dar adevérat!

Procese și intemnițări. *Procesul scărișorenilor* ajuns la tabla reg. din Mureș-Osorhei, tabla a nulificat sentința forului prim, îndrumându-l a aduce judecată nouă. — *Mai mulți fruntași* din Munții-Apuseni au fost citați la judecătoria și ascultați pentru primirea căldurosă ce au făcut preotului Iov Băbuț, rentors din închisórea ordinară din Cluș. — *Di Iustin Ardelean*, redactorul răspundător al diarului umoristic «Vulturul» din Oradea-mare, condamnat la 2 săptămâni de închisóre de stat, într'un proces de presă, la 3 septembrie ș-a început osenda la Seghedin. — *Camera advocațială din Arad* a suspendat dreptul de advocatură al dlor Aurel Suciu și Mihai Veliciu, condamnați în procesul pentru Memorand, pe timpul cât vor sta în închisórea de stat.

Dela Seghedin. *Di dr. Ioan Rațiu* a fost chemat pe ziua de 29 august n. la judele de instrucțiune, pentru a i se luá interogatorul într'un proces, ce i s'a intentat pentru transgreșiune contra statului. — *Di dr. Vasile Lucaciu* s'a bolnăvit zilele trecute de išias.

Mare cutremur de pământ în România. Săptămâna trecută, vineri la orele doue și jumătate, totă capitala București a fost emoționată de un puternic cutremur de pământ, care a durat aproape 5 secunde. Au fost trei sguđuituri, dintre cari cea din urmă fórte puternică. Toți cei ce locuiesc pe Calea Victoriei în case cu mai multe etagiuri, au eșit în stradă cuprinși de

groză. Mai multe ziduri de casă au fost crepate. Bětrâni, scrie «Timpul», nu-ș aduc aminte să fi fost în București un cutremur mai puternic decât acesta. Acelaș cutremur s'a simțit tot atunci în totă țera.

Știre militară. Ministerul c. și reg. de resbel de Viena a primit în școla reală inferióră militară din Casovia, pe tinerul Bardoși, fiul inspectorului de școle Iuliu Bardoși, unde precum ni se scrie, a și depus în 28 a lunei trecute esamenul de susceperu cu eminenție. Avis părinților români din clasele mai inteligente, căci numai prin creșcerea specială a tinerimei nóstre putem avé ofițiri superiori în armata comună.

Tinerimea română academică din Brașov va arangia mâne duminică la 9 septembrie n. o petrecere cu dans în sala Otelului nr. 1. Venitul curat e destinat în folosul fondului pentru spriginirea studenților săraci.

Necrolog. *Carolina Butean n. Orbonaș* de Vajdahunyad, véduva fostului consilier guvernial Vasile Butean de Șomcuta-mare, a repausat la Reghinul-săsesc, în 4 septembrie, în etate de 54 ani și în al 28-lea an al véduviei sale; o jelesc: mama Elena Orbonaș n. Rad, frații și surorile: Mihail Orbonaș avocat în Reghin, Amalia Pap n. Orbonaș, cumnata Carolina Orbonaș n. Marinovici și alți consăngeni.

OGLINDA LUMEI.

Stabat mater. Una dintre cele mai geniale compozițiuni religioșe este «Stabat mater» de Iacopone. Acest Iacopone (Iacobus de Benedictin) a fost contimporan cu Dante, un vestit jurisprudent și iubitor de petreceri. La o serbătóre el a fost martor la o scenă grozavă: tavanul salei a cădút și a îngropat mulțimea. Nevésta lui Iacopone, o frumusețe rară, a fost scósă de sub ruine aproape mórtă. Ea nu iubiá petrecerile: sub hainele ei de mătase, în care a jucat la dorința bărbatului ei, ea purtá o haină de lână, o haină de pocăință. Iacopone, de durere și de rușine, și-a perdut mintea. Cu timpul el iarăș s'a făcut sănėtos până la un grad, dar tot nebun remase: vorbiá într'aiurea și șciea că vorbeșce astfel, citiá cărți și șciea ce-a citit, dar nu putea să spue nimic din cele citite. În urmă într'o ți s'a anunțaf la ușa unei mănăstiri să fie primit călugăr. Ordul lui Francisc de Asissi n'a voit să-l primescă, sub cuvėnt că el nu e cu mintea întrégă. Rămase sărac, desperat, nebun, neprimut în spitale și în mănăstiri, și-a adunat gândurile nebune și în frigurile lui a compus nemuritórea opera «Stabat mater.»

Informațiunile diarului «Times.» Se șcie că celebrul diar londonian dá în fiecare ți cititorilor sei materie pe 10 pagini imprimate cu caractere fórte mici pe o hârtie fórte mare, așá că tot diarul are mărimea unui cercéf pentru un pat mare. Dar se vede că se întemplă câte-odată să nu ajungă acest colosal diar pentru abundența de materie ce se găseșce într'un oraș ca Londra. Astfel s'a întemplat că, sâmbătă, gazeta și-a mărit formatul la 24 de pagini, adică 144 de colóne, dintre cari 82 erau pline de anunțuri iar 62 de informațiuni. «Times» apare de 105 ani și asta este a 50-a órá când redacția este nevoită de a mări în așá chip gazeta. Cele 82 de colóne de anunțuri fac aproape 29.000 de linii și 1.500.000 de litere. Românului — care este cam mediocru cititor de diare — i se face pėrul măciucă când se gândeșce ca să citescă atâtea rėnduri.

Sfėrșitul tragic al unei serbări. Serbarea pațională din orașelul Schnetzen, lângă Brandenburg, s'a ter-

minat într'un chip cu totul tragic. Mai mulți tineri luându-se la o certy din cauza unei fete, un gendarm, care era de față, interveni imediat. Toți luptătorii se întorseră spre el. Câțiva dintre ei căutând să-i smulgă pușca din mână, gendarmul descărcă arma și glonțul a fost asă nenorocit îndreptat, încât omorî pe loc pe o tineră fată și pe un băiat care tocmai dansau un vals. Atunci toți omenii de față săriră asupra gendarmului. Dar acesta prevădând fără indoielă că nu va fi bine de el de va căde în ghiarele mulțimei, se apără cu curajul desperării. El putu trage încă trei focuri de pușcă și fiecare din aceste glonțe omorî câte un agresor. În fine, gendarmul sucombă și fu răstunat la pământ și călcat în picior în asă chip, încât când sosiră autoritățile, nu găsiră decât șese cadavre.

Reuniunea fetelor, cari nu vrău să se sărute.

Am audît vorbindu-se de multe soiuri de reuniuni, dar despre o reuniune a fetelor, cari nu vrău să se sărute acum audim pentru prima-ora. O astfel de reuniune s'a constituit săptămânile trecute în New-Jersey. Membrele ei s'au obligat, că nu vor sărută nici odată pe nimenea, nici chiar pe logodnicul, iar mai târziu pe bărbatul lor, de ore-ce, dic ele, sărutul este un lucru neestetic și nehygienic. La adunarea de constituire s'a întemplat inse o scenă curioasă: Presidenta făcu adecă o propunere, care n'a fost primită. Din cauza acesta presidenta s'a supărat asă de tare, încât o năpădi plânsul și declară, că renunță la presidiu. O membră din comitet se ridică atunci și printr'o vorbire mai lungă rugă pe presidentă, să nu-șpărăsescă locul. În decursul vorbirei inse nici ea nu se putu reține, de-a nu plânge. Vădendu-o plângend, celelalte membre ale adunării incepură asemenea să plângă. Presidenta, adânc mișcată de acestă scenă, întinse atunci oratorei mâna, o îmbrățișă și — o sărută. Celelalte fete din adunare făcură asemenea și astfel reuniunea se constituî între generale sărutări.

Felurimi

Un impozit original. Petru cel Mare, al Rusiei, vădend că finanțele țării sale merg prost, a avut originala idee a pune o taxă pe bărbi. Taxa fu proporțională nu după lungimea bărbilor, ci după pozițiunea a celui ce o purtă. Funcționarii și negustorii plăteau 100 de ruble (400 fr.) pe an; burghezii și boerii 60 de ruble (240 fr.) locuitorii din Moscova 30 de ruble (120 fr.) și țeranii nu plăteau o tacsă anuală, dar nici nu erau scutiți; ei plăteau câte 25 de bani, cei ce purtau barbă, de câte ori treceau bariera vre-unui oraș. Fiecare la plata tacei primia o mică medalie, care trebuia să fie purtată în totdeauna cu sine, căci altfel oricine era spus ca să fie arestat și atunci barba cădea sub fórfecele nemilóse ale vre-unui gendarm. Catarina I confirmă acest ucaz. În 1728 Petru II permise țeranilor să porțe barbă, dar menținū impozitul pentru ceialalți locuitori ai Rusiei, ba chiar îl și indoi. Acesta indignă pe mulți, lucru care-i făcu să emigreze cu miile. În fine Catarina II ridică acest impozit, care a fost fórte riguros aplicat în timp de șesedeci de ani. Guvernul rusesc mai păstrează și ađi stampila care servia ca să se semneze medaliile.

Un milion pentru dece mii de lei. Milionarii sūnt invidiați cu atât mai mult cu cât sūnt mai rari. Nu e nimic inse mai relativ și mai elastic decăt un milion. Pe când în Italia, Franța, Spania, Grecia, România, un milion este un milion *di lire, de franes, pesetas, leptas, lei*, în Germania e destul a avé un milion și un șfert de lei spre a avé un milion de mărci, în Austria trebuesc doue milioane și jumătate de lei spre a face un milion de florini. În Anglia spre a fi milionar e nevoie de 25 de milioane de lei spre a avé un milion de sterline. În Statele Unite proprietarul unui milion posedă 5 milioane de lei, dolarul valorând 5 lei, dar țera, în care e ușor să ai un milion de lei este Brasilia. Sosiți acolo, n'aveți decăt să ve duceți la ori ce bancă și în schimbul a 10.000 de lei puteți avé un milion de ... *dirais.*

O fórte curioasă statistică. Un observator care are, se vede tréba, timp de perdut, a publicat o mică carte în care figuréză capitalele și principalele orașe din lume, sub o clasificare care n'a mai fost făcută nici odată. Fiecare oraș este considerat din punctul de vedere al profesiunilor séu meseriilor ce se exercită. La Paris, sūnt mai mulți croitori, modiste, tapițeri, coafori, avocați și literați. La Londra sūnt mai mulți birjari, ingineri, tipografi, librari și ... bucătari. Amsterdam e orașul în care sūnt mai mulți anticari. La Bruxelles este cel mai mare număr de copii care fuméză. La Neapole mai mulți vëndători de gazete. La Berlin cel mai mare număr de beutori de bere. La Florența mai mulți florari. Lisabona este fórte favorisată de statistician, căci este considerată ca orașul care are mai mulți ușieri. La Lourdes sūnt o multime de vëndători de medalii. În fine Bucureșcii sūnt plini de funcționărași.

Posiția corpului în somn. De multă vreme se discută de doctori ce fel de poziție trebuie să aibă capul și trupul când omul dórme. Unii erau de părere că omul când dórme să stea drept și capul să nu-l puie pe pernă. O mulțime de doctori au făcut diferite esperiențe asupra bolnavilor de prin spitale și au ajuns la următorul rezultat. Intéiul bolnav dormia cu capul pe 3 perini. El avea dureri de cap. Un alt individ care suferia de aceeaș bolă, dormia numai pe o pernă. Pe el îl durea numai nițel capul. În sfârșit a fost un bolnav cărui nu i s'a dat perni de loc și el nu avea dureri de cap. Docorii au constatat că omul când stă întins drept dórme mai bine și e mai sănėtos ca atunci când dórme cu capul ridicat. Circulația sângelui se face perfect de bine și chiar bolnav să fii te poți vindecă mai ușor și mai lesne. La spitalele din Berlin s'a făcut esperiența acesta cu 20 de bolnavi de nervi și de sänge. Sūnt doctori cari afirmă că și visurile atėrnă de chipul cum ești și cum dormi cu capul.

Calindarul săptămănei.

Domineca a 12-a după Rosali, Ev, dela Mateiu, c. 19, gl. 3, a inv. 1.

Diua sėpt.	Calindarul vechiu	Calind. nou	Sórele
Duminecă	28 Cuv. Moise Arapul	9 Bruno	5 30 6 25
Luni	29 <i>(f)</i> Tăierea c. st Ioan	10 Pulcheria	5 31 6 23
Marți	30 SS. p Ales. Ioan. și Pav.	11 Atanasia	5 32 6 20
Mercuri	31 Brėul Preacuratei	12 Guido	5 32 6 18
Joi	1 Cuv. Simeon Stėlp.	13 Ida	5 35 6 16
Vineri	2 Mart. Mamant	14 Înălț. Crucii	5 37 6 14
Sămbătă	3 Mart. Antim.	15 Nicodem	5 38 6 11

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARIUL LUI IOSIF LĂNG ORADEA-MARE.